

„Krisztus a mi Urunk által... aki él és uralkodik... aki üdvösségünkért föláldozta önmagát, stb. stb.” A fiatalok közül sokan csak fél szívvel mondják (vagy egyáltalán nem mondják) a Hiszekegy szövegét, amelyben egyetlen erkölcsi tartalmú megállapítás sincs, hanem csupa páli első-második lépcső, kiegészülve az Újszövetségen kívüli szenthagyomány számos elemével. Ennek kritikus megállapítása közbotrányt okozhat a hívek idősebb generációi számára, de meg kell értenünk, hogy ez az első két lépcső ma már nagyon keveseket vonz.

Azt gondolom, a harmadik lépcsőt kéne megerősítenünk, és vissza kell térnünk a páli hitfogalomtól a jézusihoz: értelmünkkel és szívünkkel egyszerre fölismerni, hogy a Megváltó üzenetének lényege a gondolkodás-átalakításból származó élet-odaigazítás, és nem egy kétezer évvel ezelőtti áldozat kozmikus jelentőségének tudomásulvétele. Ez talán kihúzná a talajt a hitvitákból születő vallásháborúk alól is. Úgy képzelem el az élet folytatásának értelmes lehetőségét, hogy többet beszélünk végre Jézus nyelven és fogalomkészletével (templomban és azon kívül is), mint Pálén, mert így válik világossá számunkra, hogy nem az az igazán fontos, mit hiszünk, hanem az, hogy mit teszünk. Szent Jakab levelének szavaival: „Mutasd meg nekem tettek nélkül a hitedet! Én viszont tetteim alapján be fogom bizonyítani neked a hitemet” (Jak 2,18).

(Lelkigyakorlatos előadás szerkesztett változata. Elhangzott 2015. június 27-én Törökbálinton.)

A 2. és 3. táblázat elkészítéséhez felhasznált online források:

— A Summa Theologica hivatkozási indexe:

<http://www.sacred-texts.com/chr/aquinas/summa/sum654.htm>

— A II. vatikáni zsinat dokumentumai:

<http://www.ppek.hu/k26.htm>

KIRÁLY IGNÁCZ

SORSKÖZÖSSÉGBEN...

Bokor Közösség 1990 előtti élete számos írásos feldolgozásban mutatja be azt az életjelenséget is, melyet belső szóhasználattal „sorszazonosság”-nak nevezünk. Sorszazonosság Jézussal. Minden valamirevaló elv és magatartás, hatások vált ki környezetéből. Ezek lehetnek pozitívak: *jó példaként* méltathatják élhető és éltető igyekezetünket (mindennapi életünk fegyelmét). Lehetnek méltatónak látszóan *távolságtartóak*: csodabogárként, különlegességként, érdekességként kezelhetik teljesítményeinket (erősen nagycsaládos értékelmutatásainkat). Lehetnek *óvatos* szemmel ránk tekintőek: veszélyeket hordozó, számukra bajt hozó lenne, ha ők is ezt és így tennék. Végül

ezek a kiváltott hatások lehetnek *ellenségesek*: káros, ártalmas, tehát üldözendő irányzat az, amit a Bokorhoz tartozók képviselnek szavaikban és tetteikben.

Jézus élete bőségesen hordozta ezt a sokféle hatást. Igény kielégítések sikeressé tették: megetetések és gyógyulások tömegeket vonzottak. Követésre hívó szavai távolságtartó kötődést eredményeztek. Tömegmozgalmá szerveződő munkálkodása közveszélyes politikai, vallási ellenséggé tették. Az ő esetében is beigazolódott, hogy Szövetségek, Szövetség megújítások vérben születnek. Saját Golgotáját kisebb bajnak tartotta, mintha a Szeretet Országa ügyétől fordult volna el a maga biológiai életének megmentéséért. Hűségének vértanúság volt az ára.

1./ **Sorsközösségünk évszámok tükrében** (példák a teljesség igénye nélkül).

1949: Zaklatási, letartóztatási veszélyeztettség miatt házankénti közösségi élet, titoktartási fegyelem, erős belső összetartás alakult ki.

1951: A megroppantott katolikus egyházi vezetés miatt „vértanúképző főiskolát” csinálnak a magukra hagyott bázisközösségi sejtek.

1952: A Bokor alapító atyjának, Bulányi páternek és kilenc társának letartóztatásával és súlyos börtönítéleteikkel mutatta ki a kommunista hatalom, hogy ellenségnek tekinti a katolikus kisközösségi mozgalmat.

1960: Megfélemlítés, reményvesztettség után ismét életre kel a Bokor, Bulányi atya kisközösségi barátkozásai nyomán.

1975: A katolikus hierarchia vezetője maga igyekszik teljesíteni a kommunista vezetés, számára előírt feladatát, a közösségek ellehetetlenítését, felszámolását.

1977: Látványosan 30 útlevelet vonnak be a Bokorhoz tartozóktól, megfélemlítés és figyelmeztetés céljából.

1979: A katonaság megtagadásával elindul egy egyházi és politikai közös üldözés, súlyos fogház és börtön ítéletekkel.

1981: A magyar katolikus hierarchia Lékai bíboros vezetésével Bulányit eretnekké nyilvánítja, a vele közösségben lévő papokat áthelyezésekkel, felfüggesztésekkel, kitiltásokkal akarja „egyházhűsége” kényszeríteni.

1982: Nyílt szakadást hoz létre a bíboros azzal, hogy nem hajlandó bokros papokkal misézni. Bulányitól meg is vonja a magyarországi nyilvános misézés jogát.

1983: A Bokor szamizdat irodalmának (Karácsonyi Ajándék) „közúti ellenőrzés fedése alatt” történő elkobozása, pénzbüntetéssel megváltható börtön ítélettel.

1985: Templomokból kiszorulva erdőkben tartjuk ezután nagyobb rendezvényeinket.

1987: A harmadik világban élő szegények megsegítésére küldött és elfogott adomány miatt letartóztatás, bíróság és egy év felfüggesztett börtön járt a „valuta kiajánlás büntetett” elkövetőnek.

A fentiek és az itt nem említett esetek bőséges írásos dokumentálásáról a Bokor szamizdat irodalmának Dokumentum kötetei gondoskodtak.

2./ Sorsközösségünk a belső rendteremtés tükrében.

Állambiztonsági szempontból kiemelt fontosságú mozgalmakba a hatalom igyekezett beszervezni informátorait. Ez alól a Bokor sem lehetett kivétel. Az ötvenes évek közepén előkerült dossziéból kiderült, hogy csak Bulányiról, közel harminc megfigyelő adta le folyamatosan jelentéseit. A naiv és jószándékú fiatalok, a botrány lehetőségű életvitelükben magukon fogást engedőek, a külföldi kapcsolataikért megszorogatók, a megélhetésért, előre lépésért, karrierért vállat együtt működők széles köre szötte át az ország társadalmát. A Bokor jézusi elkötelezettsége és összetartása leszűkítette a belső kollaborálás lehetőségét. Ennek ellenére minden lényeges dolgunkról, szerencsére főleg utólag, jelentés készülhetett (KV találkozók, lelki gyakorlatok, rendezvények).

Akit naivan beszerveztek, az belső tapasztalatai után visszautasíthatta megbízatását. Aki emberi kiszolgáltatottsága révén lett informátor, az bűnbánatot tarthatott. Aki lelkiismerete előtt megtartotta magának múltját, az sem lett kényszerítve a bevállásra. A szeretet rendjében helye van az irgalmasságnak, de nincs helye a hazugságnak. Helye van a belé karolásnak, de nincs helye a kiközösítésnek. Helye van a személyes kiengesztelődésnek, de nincs helye a „hírértékű” botrányokozásnak. Ezt a szándékot fejezi ki belső rendteremtésünk alap állása: fenn tartjuk a személyes bűnbánat jogát mindenki számára, ugyanakkor fenn tartjuk a megbocsátó szeretet kötelezettségét mindannyiunk számára.

Sajátos sorsársi közösség az is, mikor valaki azért lett kollaboráns, mert kiszolgáltatottjává, kényszerítettjévé vált a hatalomnak. Sorsársi közösség az is, mikor valakiről azért számoltak be, mert „szigorúan titkos” minősítésű célszemély volt a hatalom szemében és így lett kiszolgáltatottá. A kettő közötti lényeges különbség elbírálását Istenre és az egyéni lelkiismeretre bizzuk. A Bokor szemlélete és magatartása sosem volt titkos. Arra szövetkeztünk Jézussal és egymással, hogy amit az Isten Országára vonatkozóan gondolunk, azt hirdessük. Elveinket és ezt megélni akaró életjelenségeinket illetően sosem volt titkolni valónk. Szervezeti és működési belső dolgainkat illetően azonban volt mit titkolnunk. Rendezvényeink (lelki gyakorlatok, táborok, ünnepek) zaklatása és ellehetlenítési törekvése miatt a konspiráció szelíd, de leleményes eszközeivel védekeztünk. A hatalom költséget nem kímélő eszközei (személyes megfigyelés, lehallgatás, kamerás figyelés, követés...) a mi szerény, de határozott önvédelmünkkel találkozott: beszéd fegyelme, információs titoktartás, lehallgatás műszaki felszámolása (lebontással, zavaró rádiózással, sétáló megbeszélésekkel...), naptári fegyelem, önmagunk és egymás védelme... Van „jogos” önvédelem.

Csak hogy ez alatt mi az erőszakmentes talpraesettséget, a testvérbaráti összetartást, a leleményes fegyelmet értjük.

3./ Sorsársi tapasztalataimból...

a./ Karrier? P. Lillával, bokros testvéremmel együtt pályáztunk a Széchenyi Könyvtár jó fizetésű szervezési osztályára, egymásról nem tudva. Megnyertem. A felvétel írásos rögzítések közöttük velem, hogy magasabb helyről kapott feltétel: hagyjam abba a templomon kívüli kisközösségi „szervezkedéseimet”. Jót neveltünk Lillával, mikor mindez kiderült: egy jó állás ilyen „árulkapcsolással” számunkra nem volt elfogadható. Inkább a tanári oklevél után, egy asztalos szakképesítés segített megélhetési gondjainkon.

b./ A Rk. Hittudományi Akadémiáján 5. évem elejétől (1972/73) az íróasztalomon, a faragott kereszt tövében ott volt a jegygyűrűm. Kollaboráns évfolyamtársam közölte: tudunk ám arról, hogy nem akarod magad pappá szenteltetni és menyasszonyod van. De nem csinálunk botrányt, mert ezt te sem titkolod. Arról is tudunk, hogy régen szeretnél Párizsba kijutni. Megbízóim felkínálják ezt két évre neked, ha Saulchoir-i tanulmányi idő alatt együtt működsz velük... Csúnyát mondtam (utána meggyóntam...) és hálát adtam a közösségem keveretlenségre nevelő erejéért. Ha házassági szándékomon fogást találnak, mi mentett volna meg? Ha álmaim nem rendelődtek volna jézusi hivatásom alá, vajon mivé lettem volna?

Legyen itt egy olyan „tömjénfüstös” jelentés, melyet viccesen úgy szoktunk mutatni: majd a szentté avatási aktamba is tegyék be... „Haladó gondolkodású minden téren. Szünidőkben nehéz fizikai munkát végez. Alulról jött ember, aki ismeri a problémákat. Nem szimpatizál az aulával s a távolabbi hierarchiának sem feltétlen híve minden esetben. Önálló gondolatai vannak, s azok mindig modernnek. A szemináriumi előljárókat s az akadémia tanári karának nagy részét nem tekinti autentikusnak.” („Rajna Vilmos” fedőnevű teológus jelentése, 1972).

c./ Szamizdatunk elkobozása. Amikor 1983-ban URH-s rendőrök zárták le a házunktól kivezető három utcát és az egyikkel leállítottak bennünket M. Jóska Trabantjával, lebuaktunk. Kettőnk elkülönítettek. „Sajtórendészeti szabálysértés” vétségét fogalmazták meg hosszas rendőrségi kihallgatások után. Aggódo közösségi testvéreink és családjaink felé este elmondhattuk: az a megtiszteltetés ért, hogy Jézusért és a testvéreinkért átestünk a „tüzkeresztségen”. Inkább kifizettem a félhavi béremet jelentő büntetést, mintsem börtönbe menjek 20 napra. Szégyen ide, szégyen oda, de belül büszke voltam, hogy „méltónak találtattam erre”.

„A szerv beosztottai közúti gépjárműellenőrzés fedéssel bulányista propagandaanyagok szállításán tetten érték dr. M. József és K. Ignác bizalmas nyomozás alatt álló személyeket... az elkobzott anyagokat az AEH-nak megküldik...” (Részlet 1983 dec. 21.-i Földesi miniszterhelyettes által jóváhagyott jelentésből.)

d./ Valuta bűncselekmény. 1987-ben a kommunista jogalkotók már új, valutakorlátozást enyhítő rendeleten dolgoztak. Ezért csak egy év börtönt utalt ki a bíróság, azt is két évre felfüggesztve. 1100 dollár, Indiai éhezőknek szánt adomány ennyit ért akkor a bírósági mérlegen. Lélekemelően regényes történet volt. Esti háromfős, letartóztatási paranccsal jövő civil ruhás rendőr, akkor „még csak” kilenc gyermek a vacsora asztalnál, meghökkent rendőri arcok, helyben megejtett kihallgatás és jegyzőkönyv a mi írógépünkkel, zavart és udvarias elköszönés. Már számukra is világos volt, hogy itt nem valutaüzérkedés büntette történt. A bíróságra azzal mehettem, hogy, ha a várható kapom, akkor is a családomat majd átölelik testvéreim. Nyugodt voltam. Az én dolgom most, hogy tanúságot tegyek a jézusi adástörvényről. Honnan kap ilyenkor az ember ekkora békességet?!

Ilyen kicsi megmérettetések is nagy erőforrást jelentettek.

4./ Erőforrásainkról.

Valamiért, valamit. Jutalom a megbízótól, Jézustól. A jézusi „százannyi”, valóság. A galamb keveretlenségű, ugyanakkor az okos talpraesetséggű ember nincs egyedül. Különösen akkor nincs, mikor üldöztetést kell elviselnie. Fogást nem ad, butaságot igyekszik nem csinálni, tehát nyugodt a lelkiismerete. Ha mindez veszélyben lenne, *a bűnbánattal* gyorsan kilábalhat a veszélyeztetettségéből.

Kiszívetésű nagycsalád gyakran kerül anyagi zavarba. A névtelen *testvéri segítség* megmentettek attól, hogy elvétel árán jobb állásra törekedjenek. A hatalom magabiztos képviselői előtt számunkra erőforrás, hogy nem vagyunk egyedül: értem is aggódnak, nekem is drukkolnak, a mi jézusi tájékozódású eszköztárunkkal mindent megtesznek megsegítemre és mindez szerettemre, családomra is érvényes.

Pozitív jövőképet tanulunk az evangéliumok Jézusától. 15 példabeszéddel akarta fejükbe plántálni, hogy az Isten Országáa ott van, ahol egy is jelen van a hozzá tartozók közül. Ennek az optimizmusnak gyökerei túlmutatnak a földi küzdőtéren. Ha az ember sokat foglalkozik Jézus dolgaival, óhatatlanul átragad rá egy ősbizalom. Jézus Istene nem kockajátékos, nem bújócskázó kísérletező. Nem akarhat átverni, becsapni. Jézus mindenesetre bizalomra méltónak mutatta be az ő Atyját és a mi Atyánkat. Az üdvösség reménye az égre tekintés, miközben két lábbal a földön kell járnunk.

Pozitív emberképet jelent, ha istenkép reményűnek gondolom az embert. Van esély jónak lenni. Annak ellenére van esély, hogy sok erő ennek ellene dolgozik. Minden történelmi és egyéni élethelyzetben ára van az Istenhez tartozásnak. Jézus mást tart emberhez méltó életvitelnek, mint a világ. Ha sikerül elég radikálisan képviselni ezt, akkor szükségszerűen megszorodnak az elviselni valóink. Ezek pedig megerősítik hűségünket: teher alatt nő a pálmánk...

Látván az emberek sokféle küszködését, lehet, hogy a jézusi út az egyedüli emberhez méltó út?

MERZA JÓZSEF

LEVÉL LÉKAI LÁSZLÓNAK

Tisztelt Biboros, Prímás, Érsek Úr!

„Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetbe, most és mindörökké.”

Még ma is hallom ezeket a szavakat, amelyekkel Biboros Úr lezárta négyünk közös imáját. Két testvéremmel kerestem fel akkor Önt, talán három évvel ezelőtt, hogy egy, számunkra fontos kérdésről beszéljünk azzal a testvérünkkel, akit Jézus Krisztus egyházmegyénk legfőbb Pásztorának rendelt. Azt gondoltuk, hogy a keresztények tanácskozásának imádsággal kell kezdődnie, és Biboros Úr magáévá tette kérésünket.

Imádkoztunk.

Az egyik imádkozó Kovács László volt és arra is emlékszem, hogy első szavai azt fejezték ki: mennyire örül, hogy együtt imádkozhat főpásztorával.

Az ember az emlékeiből is él, s amikor e levelem írásához hozzáfogtam, önmagamnak is válaszolnom kellett a kérdésre: bolond remény volt-e az, amikor néhány évvel ezelőtt azt hittük: megindul majd a beszélgetés a Főpásztor és hívei között arról, hogy miképpen tudják közelíteni nézeteiket egymáshoz, s egymással együtt Jézuséhoz, szeretetben és kölcsönös megértésben? Bolond remény-e továbbá az, hogy még ma is levéllel fordulok ahhoz a Testvéremhez, akinek kemény szavai újból világossá teszik számomra, hogy a párbeszédnek csak egy fajtáját hajlandó önszántából gyakorolni: azt, amelyikben autoritátíve ő mondja meg, mi az igazság. Tehát értelmes dolog-e kérni, figyelmeztetni, tolamakodni, kellemetlenkedni, amikor már jól tudhatnám, hogy nemkívánatos álláspontot képviselek az Ön számára?

Pál testvérünktől azt tanultam meg, hogy a kereszténység bolondság, mória.

Bolondul bízni kell az emberi lelkiismeret – kortól független – megújulni tudásában és bolondul bízni kell Jézusban, akinek a papja, és akinek örömhírét kezében tartja. Amíg egy Atya gyermekeinek valljuk magunkat, egy Példánk van, akit utánozunk, egy Lélekre figyelünk, aki tanácsot ad nekünk, egy a Szentírásunk és egyként vállaljuk történelmi örökségünket, addig mindig van remény, hogy szót érthetünk. Igen, megérthetjük egymást, alakíthatjuk egymást igazságban és szeretetben.

Miután most megvallottam Önnek hitemet, reményemet és szeretetemet, elmondok valamit abból, amit ma igaznak és fontosnak látok, azzal a felelősséggel, amire a Zsinat után minden keresztény kötelezve van.